DE SECTIONE CAESAREA

IN CLINICO OBSTETRICIO BONNENSI FELICI CUM EVENTU INSTITUTA.

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS IN ALMA REGIA LITTERARUM UNIVERSITATE FRIDERICIA GUILELMIA RHENANA

AD SUMMOS

IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES

RITE ASSEQUENDOS

SCRIPSIT ATQUE UNA CUM THESIBUS

DIE XXIII. MENSIS MARTII A. MDCCCL.

PUBLICE DEFENDET

ALBERTUS WEBER

DAUNENSIS.

OPPONENTIBUS:

EB. PETERS, MED. CAND.
M. SIMROCK, MED. CAND.
W. SACK, MED. CAN.

BONNAE,

FORMIS F. P. LECHNERI.

MDCCCL.

PATRI OPTIMO AC DILECTISSIMO

IOHANNI PETRO WEBER

DOCTORI MED. ET CHIR. ET ART. OBSTETR. UNAQUE PHYSICO

NEC NON

VIRO ILLUSTRISSIMO

HERMANNO FRIDERICO KILIAN

MED. ET CHIRURG. DOCTORI, REI MEDICAE CONSILIARIO INTIMO, PROFESSORI PUBL. ORD. DIRECTORI CLINICI OBSTETRICI BONNENSIS PLURIUM SOCIETAT. LITTER. SODALI EQUITI ETC. ETC.

PRAECEPTORI MERITISSIMO AC SUMME VENERANDO

HASCE STUDIORUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

Mulieris, de qua agitur, somatica conditio. Porro anamnestica et antecedentia.

A. M. C., triginta annos nata in Poppelsdorf, oppidum procul a Bonna situm, sanis ex parentibus, quatuordecim ante annos morbis ignotis mortuis. Mater gravidae quattuor partus felicissime, quantum quidem gravida scit, edidit. Frater natu maior X^mo anno aetatis phthisi pulmonali, alter rubeolis, et soror ante tres annos XVIII annos nata item phthisi pulmonali obierunt diem supremum. De aliis morbis cognatorum gravida nil refert.

Se ipsam sex annos natam lapsam de scala in occiput per longum tempus sui insciam fuisse magnamque sanguinis copiam amisisse gravida narrat; hac laesione longum tempus se laborasse et pallidum languidumque adspectum praebuisse. Exinde usque ad XIV^tum annum aetatis autumno quolibet exanthema capitis exstitisse; sed quum per totam hiemem durasset, vere, nullis quidem medicaminibus adhibitis, evanuisse. Ceterum autem se bene habuisse sicuti per annos sequentes, per quos exanthemate liberta esset.

XVII annos natam per hebdomades sex chlorosi se laborasse, languidam et somnolentam se sensisse, semper doloribus capitis, nausea et vomitu, praecipue post coenam, palpitationibus cordis vexatam adspectu fuisse pallido et

misero. Multis medicaminibus per hoc tempus frustra adhibitis omnes has molestias primo mensium introitu cessisse bonaque valetudine se gavisam esse. Primi menses minime copiosi paucos tantum dies fluxisse, exinde semper rediisse irregulasres, V^ta vel VI^ta quaque, vero etiam IV^ta hebdomade, sed tum semper parcos. Hanc irregularitatem mensium vero ne minime quidem valetudinem tetigisse, quum omnes domesticos labores satis bene perficere potuisset.

XX° anno aetatis nuptias iniit. Anno sequente primum partum edidit, secundum menses post XVIII, utrumque facillimum et celerrimum, ita ut a primis doloribus usque ad partum finitum unius vel unius et dimidiae horae tantum spatium necessarium esset. Res adversariae non sunt secutae, puerperium tam bene praeteriit, ut iam post dies ecto exire posset. Graviditatis tertiae duos post annos secutae quattuor circiter mensibus peractis, morbo quodam primo pro Epilepsia habito correpta est. Cum viro a saltatione, ubi ipsa saltasset nec non vini aliquantulum bibisset, domum se reversam et post horas nonnullas somno deditas res domesticas curantem repente procidisse et per longum tempus sui insciam fuisse narrat. Has accessiones sequenti tempore saepius rediisse, postremo decies vel duodecies per diem. Primo tempore in cura allopathica multis medicaminibus frustra adhibitis, inter alia electricitate, quae tamen peiorem tantum reddidisset morbum, postremo in cura homoeopathica, quae non pro epilepsia, sed debilitate nervorum tantum malum habuerat, alimentis nutrientibus et remoto acido quolibet et excitante cibo vel potu, una vero etiam medicaminibus interne porrectis non multum post iam meliorem se sensit, impetus rariores facti denique omnino cessaverunt. Partus interea tertius autecedentibus duobus aeque celer et facilis erat secutus.

Per graviditatem quartam post annum secutam sae-

pius adhuc morbi tentationibus supra nominatis multo vero lenioribus ac rarioribus, quam autea vexabatur. Partus infantis quarti tribus antecedentibus erat aequalis. Puerperio peracto quamquam bonis et nutrientibus alimentis frueretur, tamen erat tam debilis et infirma, ut per longum tempus lectum relinquere non posset, qua ex causa per annos sequentes tres gravida facta non est. Viribus vero restitutis nec non mensibus aliquot quamquam minime copiosis et irregularibus reversis, mense Septembris anni 1847 quinta graviditas initium cepit, quo tempore se satis bene valuisse affirmat.

Una hac cum graviditate in regione pubis dolores exstiterunt lacerantes, qui procedente graviditate incessui magno erant impedimento. Ambulando graviores facti et vehementiores, in quiete tantum, praecipue in cubitu supino erant tolerabiles; per totam graviditatem durantes locum non mutarunt. Huius graviditatis decursus eumque sequentis partus historia in diario policlino clinici obstetricii Bonnensis de VIII. die mensis Junii 1848 ab assistente illius temporis Dr. Schervier reservata est. Anamnesticis illis praemissis scriptor haec dicit.

„Primis graviditatis mensibus usque ad primos infantis motus saepissime repente vehementem, sed praetereuntem dolorem sensit, in profundo regionis pubis, in internis finibus plicarum inguinalium, ita ut libere meandi facultas deesset. Graviditatis altera dimidia parte loco fugacium dolorum permanentes maximeque cruciantes exstiterunt eadem in regione et in regione sacrali, qui ingressum difficiliorem etiam redderent et solum cubitu moderatiores fierent. Urinam semper fuisse colore rubro sed non turbidam. Staturam corporis esse in brevius contractam mulier se non observasse affirmat. Conditionem universalem bonam fuisse. Finis graviditatis molestior fiebat et quamquam satis bene nutrita videbatur gravida, tamen facies erat pallida,

tumida, oculis annulo coeruleo circumdatis, splendentibus. Pulsus regularis, mollis; lingua muco albido obtecta.

Die VI. mensis Junii quum nocte dolores incipientes sensisset gravida statim obstetricem arcessiverat. Haec praeter situm foetus perversum coarctationem quoque ossium pelvis observavit, et auxilium petiit in clinico obstetricio.

Conatus, apta gravidae positione situm infantis mutandi, qui se digito perscrutanti transversum, capite dextrorso ostenderat, non successerunt.

Diei VIII. Iunii horis matutinis quum velamentis ruptis magna copia aquae defluxisset, dolores fiebant fortiores. Clunes infantis in ramo horizontali sinistro ossis pubis innixae, extremitas inferior sinistra supra introitum pelvis transversa incumbebat. Venter ad dextram spectabat. Uterus mollis, non dolens, circa foetum contractus, sed eum non constringens; dolores fortes et dolentes.

Exploratione per vaginam arcus ossium pubis abnormiter angustus inveniebatur, ita ut rami eius descendentes satis longe a summo arcu vix pollicem distarent et paribus fere spatiis descenderet. Quamobrem exploratio erat difficilis, quod digitus explorans, ut ad uterum perveniret, valde in aversum duci cogeretur. Pars posterior pelvis vero satis ampla videbatur, ita ut modicae magnitudinis foetus perduci posset.

Pelvis tota, quae affirmante obstetrice priore tempore amplissima fuerat, rostro infrictione ramorum horizontalium ossium pubis exorto perspicue signa osteomalaciae praebebat.

Recto et vesica evacuatis parturiens in lectum transversum collocata et tam propter positionem foetus perversam tam propter angustiam pelvis versio foetus in pedes est instituta, quae operatio quamquam cum difficultate, tamen feliciter finita est. Uterus mox bene se contraxit. Puerperium rite ac commode decurrit, octavo die mulier reliquit

lectum. Exhinc mulier non querebatur de doloribus in regione sacrali, lassitudine, torpore extremitatum inferiorum, sistere potius videbatur morbus.«

Hebdomade sexta post partum menses redierunt copiosissimi, qui durabant X ad XII dies. Praeterea redibant quater regulariter quarta quaque hebdomade, pari modo copiosi. Postremum aderant mense Octobris 1848. His sanguinis amissionibus minime sese debilitatam esse, e contrario meliorem se sensisse, quam antea mulier affirmabat.

Praesentem graviditatem initium cepisse opinatur ex eo tempore, quo menses cessassent. Per totam graviditatem ne aliquantulum quidem turbata erat valetudo; dolorum illorum, quibus per graviditatem antecedentem vexata erat, per hanc ne vestigium quidem exortum est.

Partu supra descripto feliciter finito nec non periculis puerperii a puerpera superatis, Dr. Schervier talibus in rebus mulieri consilium dedit, nova in graviditate, nisi avertere eam posset, mature explorationi se subiicere accuratae, ne si iterum quid fieri necessarium foret, tempus idoneum et remedia optima praetermitterentur. Quam sortem quum effugere non posset mulier conscientia graviditatis sextae consilii illius immemor mense Iunii in clinico obstetricio auxilium petiit.

CONDITIO PRAESENS.

Gravida est statura parva, quattuor circiter pedes magna, sed corpore satis robusto et bene nutrito. Color cutis, praecipue faciei sanus et vigens, oculi clari et vegeti Corpus minime demonstrat contracturas aut deformitates, praecipue columnae vertebrarum. Ingreditur erecta, nec magis claudicat, quam mulieres in hoc graviditatis mense solent. Conditio universa bona, somnus quietus, appetitio bona, lingua pura, alvus quotidie normaliter soluta, pulsus

regularis 68-70 ictus habet per sexagesimam horae partem. Motus infantis toto in abdomine sentiuntur.

EXPLORATIO EXTERNA.

Mammae magnae, molles, color earum idem totius corporis, verucae mammarum bene conformatae, prominentes, areola fusca diametri pollicis unius et dimidii circumdatae, quibus pressis nil profluit fluidi.

Abdomen magnum, tensum, valde propendet, sed partes subiacentes perspicue sentiri possunt; fossa umbilicalis fere evanuit. Fundus uteri usque ad scrobiculum cordis porrigit. Per tegumenta abdominis corpora rotunda et dura, quae pressu manuum cedunt, sentiuntur et pro infantis partibus haberi possunt. Abdomen pressu non dolet. Strepitus cordis infantis perspicue audiri potest in latere abdominis sinistro inter umbilicum et cristam ossis ilium. Strepitus placentae item audiendum est.

EXPLORATIO INTERNA.

Vagina mollis, calida, lubricans. Portio vaginalis 3—4 lineas longa, circatricibus et rupturis exstructa. Orificium uteri clausum. Partes infantis non sentiendae. Ossa pelvis mutationem maxime dignitatis monstrant; perspicue enim cognoscitur infrictio ramorum horizontalium et descendentium ossium pubis praecipue lateris dextri, rami descendentes paribus fere spatiis decurrunt et tubera ossium ischii vix pollicem inter se distant, ita ut arcus ossium pubis similitudinem habeat rimae longitudinalis. Symphysis ossium pubis rostrum pelvi osteomalaciae proprium perspicue format. Paries posterior pelvis ac promontorium attingi non possunt. Hac ex exploratione ne momentum quidem dubitandum erat, quin alio modo quam sectione caesarea foetus ad lucem proferri posset. Quod cum gravida comperisset,

nec non pericula hac cum operatione coniuncta cognovisset, extemplo consensit bonoque animo sub fine mensis Iunii in clinico recepta est.

PARTUS ET OPERATIONIS DESCRIPTIO.

Die 29. mensis Iulii primi dolores praesagientes se ostenderunt et nocte sequente doloribus vehementioribus hora quarta matutina aquae ruptae sunt; orificium uteri thaleri magnitudinem erat molle. Praeiacuit manus sinistra et paullulum altius funiculus umbilicalis alacriter pulsans. Parturiente minime excitata mensae in qua operatio erat instituenda imposita uteroque dextrorsum pendente quantum potuit in medium abdomen protruso, in linea alba, loco maxime prominente postquam assistentes Doctores Feld et Nettekoven pressum circularem abdominis nudis manibus instituerant, cl. Kilian incisionem fecit sex fere pollices longam ab umbilico usque ad pollicem unum a monte Veneris porrigentem. Ex vulnere abdominis nullum fere sanguinis effluxit. Tuba Fallopii sinistra in vulnere ad oculos venit; qua ex causa uterus paullulum adhuc ad sinistram protrusus pollicem circiter a tuba insectus est. Omenti particula prolapsa linteo oleo madefacto retenta est. Vasa uterina praecipue venae largam sanguinis copiam emittentes manibus a latere prementibus facile potuerunt claudi. Velamentis apertis puer vivus ex vulnere uteri satis amplo pedibus primo apparentibus extractus est. Manus a latere prementes statim clauserunt vulnus. Post deligationem infantis quum contractio uteri post aliquod tempus exspectata esset, placenta quoque per vulnus uteri remota est. Iterum iterumque haud ita magna sanguinis copia levi pressu manuum evacuata uteroque satis bene contracto, suturae quattuor pollicem inter se distantes applicatae sunt. Totum vulnus longis et satis largis emplastris conglutinan-

tibus ita fulcitum est, ut emplastra in dorso media parte applicata abdominique toto circumposita inter ligaturas decussarentur; in inferiorem vulneris angulum emplastris non obtectum, quo secretum efflueret, linteum carptum, Sindon nominatum, oleo madefactum insertum est. Linteo carpto quodam et compressa adhuc impositis fascia tota absoluta est.

PUERPERIUM.

Die 30. mensis Iulii. Puerperium initium cepit hora octava matutina. Puerpera quae per operationem ipsam admirabilem quietem et constantiam prodiderat, alium in lectum collocata statim sumptis dosi secal. cornuti gr. X cum guttis nonnullis tinctur. cinnamoni et post horam tinct. opii simpl. guttis X, somno quieto opprimebatur; vulnus non dolebat; et conditio universalis bona erat; pulsus regularis nonaginta ictuum; cutis modice calida et humida. Hora X. querebatur puerpera de dolore lateris sinistri abdominis, qui spiritu ducendo in pectus extendebatur et minimo motu provocabatur. Epithemata glaciei abdomini imponebantur.

Hora XII. in dextrum quoque latus abdominis et in pectus extendebatur dolor, abdomen tuemfactum tactu valde dolebat. Cutis paullulum calidior et humidior, quam antea, lingua humida, sitis haud ita magna. Praeter epithementa glaciei praescriptae sunt hirudines circa vulnus abdominis et haec mixtura: R. Extract. hyoscyam. gr. XVI, aq. lauroceras. dr. II, aq. ceras. nigr. unc. VI syr. simpl. unc. β M. D. S. Omni hora cochlear sumendum. Hora IV. postmeridiana dolores propagabantur in regionem sacralem, in nucham et caput; accedebat difficultas spiritum ducendi; abdomen valde tumefactum ne minimum quidem tactum perferre potuit; pulsus 106 ictuum; sudor calidus in capite et pectore.

Hora V. pulsus ictuum 120; ardor magnus totius cor-

poris; dolor ab dominis intervallis in latere sinistro fortior; sitis non magna, interdum aegrota paullulum tantum bibit aquae cum lacte; in fronte sudor glutinosus. Hirudines XVI impositae sunt.

Hora octava respiratione accelerata pulsus parvus habuit ictus 130; dolor abdominis valde tumefacti tantus erat, ut loco vesicae glacie impletae compressae tantum leves aqua frigida madefactae imponerentur, quae vero etiam non ita multo post seponendae erant.

Inter horam VIII et X lacte saepius sumpto aegrota interdum eructavit; respiratio brevis: pulsus 130 ictuum cutis calida et humida.

Hora decima drachma ungt. hydragyr. ciner. cum camphora (ungt. hydrarg. ciner. unc II, camphorae dr. β) ad femur infricabatur; lotium puerpera sine molestiis emisit. Cutis calida et humida; pulsus 130 ictuum.

Hora XI. primum exstitit vomitus massae subalbidae, floccosae, aegrotam valde levans; rediit hora XII., qui tantum levamen paravit puerperae, ut dolores abdominis plane fere designerent. Conditio universalis bona, pulsus 130 ictuum.

Die 31. Iulii. Hora secunda nocturna haustus aquae magna appetione a puerpera sumptus statim effecit, dolores in regione umbilici sequente nausea neque tamen vomitu; pulsus ictuum 125 parvus. Hora tertia quum potum calidum aegrota disideraverit aliquantulo infusi seminis foeniculi statim nausea, dolores vehementes abdominis in utroque latere vulneris usque in dorsum redierunt, quos secutus est vomitus massae viridis saporisque amari, multo maioris quam quae sumpserat; magnum paravit levamen; difficultas respirandi et dolores ab dominis minuti sunt. Infricata est iterum drachma unguenti supra nominati ad femur et abdomen.

Hora quinta repetito infuso sem. foenic. exorta est nausea ac vomituritiones tam molestae, ut alterum haustum

theae illius peteret aegrota ad provocandum ipsum vomitum, qui revera evenit maximoque erat levamini. Cutis calida et humida, pulsus 135 ictuum.

Exinde bene se habuit aegrota; hora VII. loco lintei carpti aqua et sanguine madefacti novum abdomini impositum est, quo facto aegrota praeter potum lactis et aquae particulam panis bono appetitu, quum ex horis 36 cibum non cepisset, edit. Usque ad meridiem multum temporis dormiens quieta erat aegrota. Pulsus dormientis ictuum 150. Propter magnam sitim saepius lac cum aqua porrectum est. Cutis calida, non humida; facies valde rubefacta, dolores abdominis deerant. Unguento illo iterum infricato saturatio kali carbonici confestim provocavit ructum et vomitum sequente levamine. Multum deinde bibit; cochlear alterum saturationis et decoctum hordei nauseam et vomitum excitarunt, quibus conditio universa aegrotae turbata sit. Pulsus 140 ictuum. Cutis humida; fluxus lochiorum odoris peculiaris aderat. Hora VI. loco lintei capti madefacti novum abdomini impositum est. Reliquam huius diei partem quieta et interdum dormiens peregit aegrota, sudor largus toto in corpore exstitit. Unguenti illius iterum drachma circiter infricata est.

Die 1. Augusti. Hora prima nocturna questa et aegrota de frigore breve tempus durante; pulsus parvus 145 ictuum. Ab hora secunda questa est de nausea, quam hora tertia iam praeterita vomitus secutus est, de lassitudine totius corporis et de dolore lateris sinistri. Usque ad horam VI., qua iterata est fascia, lotium quater sine molestiis reddidit.

Hora IX. in recenti lecto collocata puerpera valde sublevata est. Iniectio decocti althaeae in vaginam; infrictio nova unguenti cinerei; corpus vino lavatum. Interdum dolor ab dominis; lingua pura, sitis haud ita magna. Pilulae glaciales lubenter sumpsit aegrota. Clysma ex de-

cocto althaeae cum oleo Ricini horam post dimidiam evacuatum est. Hora X. infantem mammis sine successu admovit aegrota. Aliquantum panis albidi magno appetitu edit. Pulsus 130 ictuum. Usque ad horam VII. vespertinam octies alvus soluta est antecedentibus interdum torminibus. Ructus frequens, vomitus tamen nullus; pulsus 130 ictuum.

Per noctem sequentem quieta erat aegrota; dormiebat fere horas tres. Ad sitim leniendam decoctum oryzae sumpsit. Alvus adhuc ter soluta; evacuata est massa flava, fluida, valde olens. Infanti mammas frustra praebuit.

Die 2. Augusti. Hora VIII. pulsus 120 ictuum. Praeter emplastra conglutinantia fascia tota renovata. Sindon nova non longe introduci potuit, quum vulnus iam clausum esset. Conditio universa bona; abdomen non ita magnum et molle fortiorem pressum perferre potuit. Lochia bene fluxere; pulsns ictuum 120. Aegrota in lectum recentem collocata est. Per hunc diem aegrota bene se habuit. Interdum dormiens ad leniendam sitim haud ita magnam decoctum oryzae sumpsit. Potus antea porrectus lactis cum aqua propter alvum citam sepositus est. Mammae minime turgescentes lactis copiam ad nutriendum filiolum sufficientem nondum secreverunt. Pulsus 120 ictuum. Alvus bis tantum soluta, quamquam torminibus praecedentibus voluntas desurgendi saepius adesset. Sequenti nocte propter vehementes abdominis dolores duas tantum horas dormivit. Alvus quinquies soluta est. Lingua paullulum obtecta; cutis sicca; pulsus 120—130 ictuum. Abstinuit aegrota a bibendo, quod dolores adaugerentur.

Die 3. Augusti. Hora IX. de dolore magno abdominis questa est aegrota; sitis adaucta, cutis sicca; pulsus 130 ictuum. Hora X. tota fascia remota, excepto angulo inferiori totum vulnus clausum inventum est, ita ut ligamentum infimum removeri posset. Abdomen valde col-

lapsum, molle, permagnum pressum perferre potuit. Fascia ut post sectionem iterum applicata est. Hunc per diem bene se habuit aegrota; meridie iusculum carnis cum oryza nec non carnis aliquantum bono appetitu edit; nulla molestia secuta est. Alvus duodecies soluta semper cum doloribus in regione sacrali exortis coniuncta. Pulsus quietior, horis vespertinis ictuum 125; sitis moderata.

Die 4. Augsti. Nocte propter alvum octies solutam non multum dormire potuit aegrota, per diem vero optime se habuit. Meridie iusculum carnis et columbam dimidiam edit; sitis non magna. Lochia bene fluxere, secretio lactis vero adhuc minima. Alvus semel soluta, dolores abdominis diminuti. Supremo quoque ligamento vulneris paullulum tantum puris secernentis remoto fascia nova applicata est. Sequenti nocte alvus ter soluta. Doloribus quamquam valde minutis tamen parum dormire potuit puerpera.

Die 5. Augusti. Hora X. matutina repente exstitit febris duas per horas durans coniuncta cum coloribus mammarum, quam ex adaucto lactis secretione, quae perspicue sentiretur, exortam esse aegrota ipsa affirmavit.

Meridie iusculum carnis cum oryza sumpsit nec non vitulinae particulam, quam optime pertulit. Lochiorum fluxus normalis. Volnus abdominis bono adspectu non multum secrevit puris. Alvus aliquoties soluta. Pulsus 108 ictuum.

Die 6. Augusti. Per totam noctem bene dormivit aegrota. Horis matutinis ligamentum ultimum vulneris abdominis remotum est. Secretio lactis quamquam parva, tamen copiosior quam antea. Conditio universa optima, pulsus 100 ictuum. Diaeta nutriens.

Sequenti tempore quum nullo modo res adversae accedissent, conditio mulieris universa diaeta nutriente indies melior facta est, ita ut hebdomades quattuor post operationem institutam optima valetudine Clinicum relinquere possit.

EPICRISIS.

Comparantes priusquam diiudicamus operationem nostram quaeque eam secuta sunt, historiam partus a Doctore Schervier narratam et eventum explorationis ante operationem a nobis habitam, obvenit illico raritas pelvis et symptomatum, quae diversa tempora praecedebant. Narrat Doctor Schervier, doloribus inceptis obstetricem animadvertisse praeter situm foetus perversum coarctationem pelvis magnam eiusque opem implorasse; se ipsum deinde exploratione anamneseque instituta ne momentum quidem dubitasse, quin adsit pelvis osteomalacia correpta. Quae coarctatio quamquam non parva fuisse ex narratione videtur non tamen tanta erat, ne manus immitti, versio in pedes foetusque extractio fieri potuisset. Partu finito puerperioque feliciter peracto mulier non amplius querebatur de doloribus in regione sacrali, nec de lassitudine nec de difficultate ingrediendi etc., ,,es schien vielmehr der Krankheitsprocess in Stillstand gerathen zu sein.‟

Quamquam igitur inter omnes compertissimum est, pelvi osteomalacia correptae nihil nova graviditate periculosius accidere posse, hoc tamen casu quodvis aberat symptoma, quod progressum morbi praesagiret; nam mulier illa disertissime affirmabat, valetudinem suam per totum graviditatis cursum minime fuisse turbatam, praeser-

tim nullum rediisse indicium dolorum, quibus superiore graviditate tantopere cruciatam fuisset. Ex quo efficitur, osteomalaciam etsi soleat nova graviditate excitari adauctisque symptomatis organismum muliebrem vexare, tamen lente quoque et occulte ac serpentino quodam modo laborantem corripere posse.

Lectorem benevolum sibi persuasisse confido, sectionem caesaream a nobis narratam et matri et infanti faustam felicemque fuisse, nec dubium est, unumquemque rei studiosum id quaerere, quae fuerit fausti illius eventus causa et origo. Nam quum variis temporibus et locis operatio sectionis caesareae matri perniciossima, immo letalis iudicata sit, quum hodie etiam docentibus tabellis statisticis plures operatarum perdantur, quam sanentur; quum denique inter omnes constet, haud operationem ipsam mulieribus esse letalem, sed quae eam insequantur, haud procul abest, ut quaeramus, utrum solo casu et constitutione mulieris mors aversa sit, an ars quoque medica partem quandam gloriae sibi vindicare et pericula operationem sequentia a se recte intellecta et aversa credere possit. Vidimus, totam operationem et puerperium nullo casuum illorum infelicium turbatum esse, qui toties artis peritos terrebant puerperasque exanimabant; tam felix, tam faustus erat operationis decursus, quam expectari poterat; prolapsus tantopere timendus omenti et intestinorum, perturbationes puerperii, vehementes inflammationes, amissiones sanguinis, vomitus, collapsus virium aliaque similia vel plane aberant, vel tantula, ut timorem excitare non possent.

Non est dubium, mulierem laesionem operatione suis praecipue ipsius viribus vicisse; namque conditio mulieris ante operationem talis erat, ut prognosis fausta haberi posset. Erat enim, ut supra diximus, mulier satis valida, bene nutrita bonoque adspectu, cuius corpus nullo morbo, minime osteomalacia labefactum et debilitatum erat, quae

optima valetudine se esse ipsa affirmabat; cuius appetitus ciborum bonus, alvus regulariter soluta; ultra si respicimus conditionem miserabilem durante tertia et quarta graviditate, symptomata tristia, comitantia nascentem per quintam gravidatem osteomalaciam, e contrario vero, si respicimus quae narravit, Doctor Schervier de hoc morbo et cursum huius gravidatis, per quam a doloribus illis vehementibus libera optima valetudine gaudebat, ut morbus nisi extinctus, tamen minutus videretur; si respicimus denique animum mulieris usque ad ultimam graviditatis momentum hilarem et securum, quo operationi periculosa excituque dubiae obviam ibat, eamque pertulit, ita ut omnium qui aderant summam moveret admirationem; ea omnia si intuemur, negare non possumus talem fuisse mulierem, quae iniuriis sectione caesarea sibi illatis fortibus viribus restitere posset.

In commentatione de cura sectionis Cesareae quam Dr. B. Wagner ephemeridibus „Neue Zeitschrift für Geburts-Kunde“ inscriptis inseruit, auctor valde queritur, plurimas sectione caesarea operatarum obiisse, eoque magis hoc queritur, quod operatione mature facta infantes saepissime serventur. Würde, inquit, entweder durch Erfindung einer zweckmässigeren Operationsmethode oder aber richtiger wohl durch Auffindung und Anwendung zweckgemässerer Mittel, welche sicherer als die bisher geübte (Behandlungs-) Methode sowohl die sofort nach der Operation eintretenden dringenden Zufälle als auch die Gefahr der nachfolgenden Entzündung und deren Folgen, besonders aber das oft rasche Sinken der Kräfte der Operirten zu hemmen vermöchten, gelingen, die bisher anerkannt hohe Gefährlichkeit der fraglichen Operation für das Leben der Kreissenden zu vermindern, so würde, wie ich fest glaube, dadurch eine bedeutende und wohlthätige Reform in diesem Zweige der operativen Geburtshülfe be-

wirkt werden. Besonders würden andere nicht minder gefährliche Operationen, der Schamfugenschnitt, die Perforation, die Embryotomie, oder gar die Cephalotripsie, bei welchen letztern Operationen jedesmal das Leben des Kindes verloren ist, ohne dass für das Leben der Mutter Garantie geleistet werden könnte, immer seltener werden.

Hac in commentatione auctor magnam partem infelicium sectionum caesarearum tribuit malae et ineptae curae; maxime impugnat methodum antiphlogisticam, praesertim si plene et stricte adhibeatur. Recte scribit mulieres quae sectione caesarea operantur, nunquam debilitationem illa methodo natam posse perferre, semper cachexiis, moerore, aerumnis ac miseria esse debilitatas; symptomata, quae alioquin inflammationem indicant, non esse verae inflammationis signa, sed potius a nervorum systemate pendere, ideoque nonnisi remediis sedantibus et methodo roborante mature adhibito feliciorem eventum effici. Hanc opinionem auctor probare studet et cura in iis sectionibus adhibita, quae litteris vulgatae sunt, et sua ipsius experientia ex casibus, in quibus similia symptomata, ac in sectione caesarea apparere solent, atque eam sententiam profitetur, quum in inflammatione omni exiliationem vel limitationem methodi antiphlogisticae plus utilitatis afferre, quam tali usu, in quo nullius ratio habetur, tum certe sectionis caesareae eventus infelices minui et timorem huius operationis exstingui.

De singulis operationis actibus haec maxime adnotanda videntur.

Operatio facta est septima hora matutina, aquis tres horas ruptis, hac lege obtinente, tum esse operandum quum nec vires matris longis doloribus fractae nec vita infantis his inutilibus uteri laboribus, quibus corpus infantis in pel-

vem contruderetur, perdita esse possent, nullo discrimine, aquae ruptae sint necne.

Locus incisionis erat linea alba; cuius methodi virtutes inter viros artis peritissimos satis constant. Tertium grave et memorabile momentum erat pressus circularis nudis manibus in abdomine institutus. Quod cum merito magni momenti habetur, prolapsum intestinorum et effluvium fluidorum in cavum abdominis apto pressu quam maxime prohibere, nihil certe opportunius esse potest, quam manus assistentium rite impositae. Nec enim spongiae a Graefe V. Cl. commendatae, nec alia quaedam fascia munera manuum mollium et flexibilium explere valent.

Quae res hac operatione nostra valde iuvatur et demonstratur; abdomine enim aperto, cum omenti particula prolaberetur, parvus manuum motus a latere particulam prolapsam tam diu in vulnere comprimebat, donec opportuno tempore in suum locum redigeretur, foetuque extracto manus ab utroque latere statim vulnus concludentes simul sanguinem ex uteri vulnere profluentem et aquas expellebant, ita ut fluidorum profusio prorsus prohiberetur. Itaque praeceptor noster maxime venerandus Dr. Kilian, V. Cl. rectissime observat spongiis illis, quamvis accuratissime impositis prolapsum intestinorum (quod ipse Kilian vidit) non prohiberi, immo spongiis remotis nudas manus applicandas esse, ita ut spongiorum istorum impedimentum prorsus superfluum videatur.

Haud levis denique videtur conclusio vulneris non praematura. Quod non ita intelligi volumus, conclusionem minime esse accelerandam, sed opinionem putamus omnino falsissimam, operatione paucissimis temporis particulis confecta nihil absolutius esse, immo vulnus diutius apertum accedente aëre et imminente intestinorum prolapsu periculosam, neque vulnus prius claudendum censemus, quam operans sibi persuaserit, uterum contractum esse fluidaque

provenire desiisse. Quod ut assequamur, pressum illum manuum circularem utilissimum iudicamus; namque contractione uteri omnino deficiente pressus uteri optimum remedium laudatus et probatus est plurimumque facit ad evacuanda fluida.

Operatione peracta mulier in lecto praeparato ponebatur, eique statim ad levandas vires operatione depressas et excitandas uteri contractiones dosis secalis cornuti gr. X cum tinct. cinnamomi porrigebatur, quod cuique rectum et idoneum videbitur. Una hora postea porrigebantur guttae X tincturae opii simpl., quod remedium a praeceptore venerando Kilian, sua experientia amplissima doctus optimum maximum laudat et praedicat; nam persuassimum habens nauseam et vomitum, ructum et dolorem, operationem saepe statim sequentes minime esse symptomata organorum abdominis laesorum inflammationis, sed potius a systemate nervorum operatione irritato pendere, ex sua sententia nihil melius iudicare potest, quam remedium sedans et leniens, omnium potissimum autem opium, et magna quidem dosi ut Kiliano placet. Neque in hoc nostra casu defecit, quum mulier confestim quieto somno per totam horam sopiretur.

Duabus horis post operationem praeteritis paullatim apparuere symptomata inquietantia, exoriebantur dolores vehementes et durantes in sinistro abdominis latere, qui respirando usque in pectus extenderentur levissimoque motu augerentur. Pulsus erat 90 ictuum per sexagesimam horae partem. Contra quos dolores statim glacies vulneri imponebatur. Quum per diem dolor augeretur inque latus dextrum abdominis extenderetur, abdomen ipsum intumesceret et leni tactu valde doleret, simul pulsus frequentior fieret, ita ut 104 ictus numerarentur, praeter applicationem glaciei continuatam haec mixtura narrotica praescribebatur: R Extr. hyoscyami gr. XVI. aq. laurocerasi dr. II; aq.

cerasor. nig. unc. VI. syr. simpl. unc. β S. Stündlich 1 Esslöffel.

His symptomatis continuo crescentibus IV. hora postmeridiana sedecim hirudines ponebantur circa vulnus. Neque hae tamen levamen aegrotae parabant; adaucta e contrario omnia ista adversa signa videbamus, ita ut IX. hora vespertina abdomen valde intumefactum ne minimum quidem tactum perferret, quare vesicae glacie impletae et compressae illarum loco postea impositae prorsus removebantur; ut dolor per totum abdomen et pectus usque ad collum extenderetur, ut respiratio brevis, difficilis et pulsus frequentior fieret usque ad ictus 130.

Comprehendentes igitur symptomata gravia per hunc primum diem exorta et curam contra ea adhibitam, profiteamur necesse est, hanc curum nihil profecisse; plane eam nocuisse, affirmare non audemus, nulla sectione caesarea nota, in qua aegrota sibi ipsi commissa sit.

Hoc loco primo respicientes commentationem Docturis Wagner supra memoratam, quaedam in ipsa momenta occurrunt notatu dignissima. Opium, ut praeceptor noster Kilian, primo loco ponens, »Nie, inquit, würde ich wagen, an die durch den Bauchschnitt verwundeten Theile Blutegel zu legen; meist folgt danach Verschlimmerung des entzündlichen Reizes und der Auftreibung. Höchst wohlthätig dagegen würden sicherlich unter Umständen, wo die locale Reizung ein örtliches Beruhigungsmittel verlangt, kühle, — nicht ganz kalte — Umschläge von aq. saturn, aq. chamomill. $\overline{aa}$ mit extr. opii aq. sich erwiesen. Diese Mischung thut nicht selten Wunder und dämpft oft zauberähnlich in Verbindung mit den vorhingenannten innern Mittel (plumb. acetic. in Verbindung mit tinct. opii oder kleinen Gaben morph. acetic.) jede entzündliche Aufregung.

Quum igitur praeter hunc nostrum multos casus exstent, in quibus pari conditione similique cura nihil utile

evenit, haud inopportune videtur pro methodo stricte antiphlogistica, quam usque ad hoc tempus secuti sunt, leniorem a Wagnero V. C. laudatam adhibere, quamquam hic auctor ipse fatetur, se ipsum nunquam sectionem caesaream curasse, sed hanc sententiam suam ex descriptione aliorum casuum et ex sua in similibus casibus experentia hausisse.

Accidentiae illae molestae et adversae modo descriptae XI. demum hora vespertina vomitu exsistente minuebantur. Per diem iam aegrota interdum ructaverat nauseamque questa erat, sed nondum vomuerat. Media nocte vomitus redibat magni lavaminis, cessante difficultate respirandi et doloribus abdominis multo minutis, pulso rariore fiente.

Quum autem mulier ad leniendam magnam sitim paullulum bibisset, mox omnes molestiae redibant, vomitu insequente iterum remittebant. Aliquantulum deinde infusi seminis foeniculi sumptum tales illico nauseam et vomiturationes efficiebat, ut aegrota vehementer haustum infusi ad provocandum vomitum ipsum desideraret. Quod remedium propositum assequebatur; namque evacuatio ventriculi statim insequens tantum puerperae levamen parabat, ut ab omnibus doloribus libera pressum etiam modicum abdominis toleraret.

Haec quies benevola, qua aegrota per totum diem gaudebat, post meridiem iterum interrumpebatur data saturatione kali carbonici; continuo enim nova nausea et vomitus sequente levamine exoriebotur.

Apparet igitur, vomitum, quod symptoma saepe causam infelicis eventus habent ideoque tantopere timent hoc casu non solum non perniciosum, sed etiam salutare evasisse; orto enim vomitu omnia inquietantia et molesta, quae apparuerant, evanescebant, meteorismus et vehemens dolor abdominis et difficultas spiritum ducendi, et aegrota bene se habebat, immo Potionem Riveri, ad leniendum et vomi-

tum sedandam datam, diversum et contrarium effectum habuisse et vomitum revocasse observamus.

Ex his, quae diximus, haec prima oritur quaestio, num vomitus sectionem sequens symptoma revera tam periculosum sit, quam denuntiari soleat? et si periculosum sit, hoc periculum nascatur ex remediis ineptis vel superfluis? Porro: Estne magnae operae pretium, quoque casu hoc symptoma superare? Nonne potius remediis consuetis perniciose solet augeri? Si vero aliquid remedii adhibendum, quid quaeso erit aptissimum et utilissimum? Nequaquam in mente esse potest, hoc scripto regulas curae sectionis caesareae generales et absolutas tradere, ei operi vires nostras multo debiliores et experientiam multo leviorem arbitramur, et opprobrium arrogantiae, felicem hunc sectionis caesareae casum quasi normam et regulam proponere, quam longissime a nobis removeremus; sed narrantes et persequentes singula casus nostri, bonum quodque et malum, necessarium quodque et superfluum quoad modum curandi, vituperationem non incurrere confidimus, si casum vulgamus itaque extendimus, ut in alios quoque traduci possit.

Pericula vomitus frequentioris nominantur ruptus vulneris abdominalis et quae mala cum eo cohaerent, ingens depressio virium et ipso vomitu effecta irritato partium vulneratarum, quam sequitur inflammatio.

Primum, quod ad ruptionem vulneris, negari haud potest, integumenta abdominis vomitu affici, itaque vulnus eorum torqueri et irritari; sed ruptio quidem vulneris, scissio vel dissectio filamentorum fascia diligentur et apte alligata, qualia in hoc casu emplastra conglutinantia erant, vix credibilis videtur. Neque tamen negligendum putamus, fasciam illam vomitu instante rite iuvare manuum pressu caute applicato, quod quidem in nostro casu accurate observatum est.

Quamquam vomitus facilitate satis magna procedere

solebat, interdum tamen videbamus magnam difficultatem sine ulla vi perniciosa in vulnus, e contrario, ut diximus, minus dolebat.

De reliquis discriminibus e vomitu exorientibus, depressione virium, irritatione vulneris et insequente inflammatione opinino nostra ex nostra casu hausta alia est, quam quae vulgo profertur. Loco depressionis, lassitudinis animadvertebamus sublevationem, incrementum virium, loco crescentis inflammationis abdominis grandis, irritabilissimi apparebat momentanea diminutio, tota fere absentia symptomatum inflammationis. Eratne igitur causa nobis vomitum timendi? Nonne e contrario indicium erat exoptatum, verum remedium et medicamentum? Non possumus non hanc sententiam assentione nostra approbare, vomitum esse criticae naturae, casum, quo gasa, quae dicuntur, ingenti numero collecta, quae procul dubio solo pressu suo molestias illas alioquin inflammationi tributas, efficiebant, salutariter sursum evacuabantur, quia exitus deorsum propter alvum adstrictam obstructus erat. Quodsi quis forte opponat periculum hoc casu non adfuisse propter absentem vehementiam et paucitatem vomituum, inspiciat historiam puerperii, ubi leget, aegrotam certe patientissimam lamentationes reticere non potuisse, vomitum praeterea horis triginta sex septiesevenisse, ut de nausa et vomiturionibus intervenientibus taceamus.

Sed hoc ipsum concedatur, in aliis casibus vehementiam multo maiorem et vomitus crebriores fuisse, et inde veram calamitatem evenisse, quaerimus tamen, an haec omnia sua sponte facta, an mala cura orta sint. Quod demonstrare, si non impossibile, certe difficillimum est; sed coniecturas et dubitationes quotcunque lubet, habere possumus, quae moventur observationibus per quattuor horas puerperii factis.

Quum enim applicata glacie et hirudinibus abdomen

valde intumuisset et doluisset, dolor etiam per pectus et collum extensus esset, hora undecima vespertina primus vomitus sublevans exstitit. Idem rediit usque ad horam octavam et dimidiam matutinam sequentis diei ter, aqua et lacte et infuso seminis foeniculi alternatim sumptis, quae ad leniendam sitim magnam porrigebantur. Hora octava et dimidia huic potui paullulum panis adiiciebatur, primus cibus firmus, quem aegrota triginta sex horis percipiebat. Secuta est quies et somnus usque ad meridiem. Quum expergefactae propter magnam sitim iterum aqua et lac et secunda hora primum cochlear potionis Riveri (iam mane perscriptae, sed post meridiem demum ex officina allatae) data essent, confestim vomitus rediit. Secundum cochlear potionis Riveri quarta hora, aqua et lac cum aliquantulo decocti hordei statim idem efficiebant ita, ut conditio universalis vomitu turbaretur. Quae res nullius momenti sunt? Languidus potus aquae et lactis et miserabilis infusi seminis foeniculi, sola cibaria, quae aegrota per vinginti quattuor horas longinquas perceperat, ventriculo minime convenire poterant, eiiciebat ergo; unum frustum panis quietem sex horarum parabat. Hoc digesto superior potus, qui iterum lubebat, praeterea etiam cochlear mixturae quid aliud efficere poterant, quam ut perderent, quod frustum panis profecerat. Potionem Riveri vomitum revocasse nobis haud dubium est, nec minus verum, potum porrectum ineptum fuisse. Quod si quaerimus, quae remedia adhibenda fuerint, commentationem supra memoratam a W a g n e r o conscriptam, iterum consulamus necesse est. Hic autor quum primam indicationem iudicat post perfectam sectionem caesaream prima operationis vi deprimente aptis remediis analepticis sublata, remediis sedantibus irritationem turbati nervorum systematis lenire vel eam praevenire, ideoque cum praeceptore reverendo K i l i a n optimum remedium putat opii vel morphii non parvas doses, immo dosi apta hu-

ius remedii plurima alia remedia saepe minime desiderari arbitratur, (quia secundam indicationem insequentem irritationem fabrilem sedandi, saepe praeveniat) quum deinde monet solitam vulneris abdominalis curam, quam supra iudicavimus, esse vitandam et loco antiphlogisticae debilitantis lenientem et sedantem methodum laudat et commendat; tum tertiam et gravissimam indicationem censet esse levationem virium. »Je weniger, inquit, ich diese in der Nachbehandlung veröffentlichter Kaiserschnittfälle beachtet finde, um so eindringlicher muss ich darauf hinweisen, dass die reizende, die Kräfte hebende Methode mit der beruhigenden, reiztilgenden gerade hier oft schon Hand in Hand gehen muss. Ein genaueres Studium der resp. Litteratur hat mich gelehrt, und Erfahrungen verwandter Fälle haben es mir bestätigt, dass es Fälle gibt, die den Moschus neben dem Salpeter und dem essigsauren Blei erfordern. Auch darauf muss ich ausdrücklich hinweisen, dass der rechtzeitige Gebrauch der China mit restaurirenden Nahrungsmitteln zu einem glücklichen Erfolge der Cur sehr wesentlich ist, besonders da, wo trotz einer milden Behandlung eine Eiterungsperiode mit starker Entkräftung eintritt.

Plane et prorsus huic Wagneri V. Cl. assentientes sententiae imprimis nutrimenta restaurantia monemus. Quae si adhiberentur una cum opio, cuius virtutes satis probatae sunt, multa arcerent, quae alliis medicamentis provocantur. Strictam methodum antiphlogisticam omnino repudiantes, quum nefas ac scelus reapse foret mulierem ceteroquin fragilem et debilitatam magis etiam enervare, quum e contrario experientia multifaria constet, symptomata fere nunquam ex vera inflammatione, sed unico ex irritato nervorum systemato proficisci et narcoticis facile depelli, quid, quaesumus, nutrimenta nocent, quae tanta cum pertinacia arceantur? anne inflammationem organorum abdominis laesorum fovent vel excitant? Vix credibile videtur, nutrimenta lenia,

quae ad sustentandas tantummodo vires porriguntur, inflamationem provocare, quae etsi adesset, ea tamen est, quae ex ratione et experientia quodcunque remedium antiphlogisticum vetet, sedantia autem et roborantia medicamenta etiam atque etiam desideret. Nam ne obliviscamur, quales mulieres praesto sint: membris debiles, male nutritae, cacheticae, et quum in quovis morbo talium hominum primum id spectare debeat, ut diaeta apta et creando sanguine sano morborum impugnet, certe nulli sapienti medico in mentem veniet, in inflamationibus vel gravibus vulnerationibus talium hominum adhibendo apparatu antiphlogistico et privandis nutrimentis sanguinem iam satis corruptum deteriorem reddere. Non magis autem nutrimenta vomitum iuvabant, quam inflammationem inhibebunt, contra et supprimeut; ventriculus enim mulierum, in quibus sectio caesarea adhibetur, plane sanus esse solet et vomitus exoritur neque et vitio organorum neque ex irritatione inflammatoria vel alia tunicarum ventriculi, sed partim efficitur nervorium vi, partim irritatione mechanica aëris in intestinis collecti, quibus normalis motus peristalticus intestini mutatur in abnormem antiperistalticum, pars inferior intestini praevalet superiori, ventriculus in dominatione reliqui tractus turbatur vomitusque adest. Considerantes autem, quemque musculum, qui non exercetur, vel contra naturam exercetur, languescere, ventriculum natura destinatam esse, ut saepius agitatur beneque se habere, quum cibi ei afferantur, nutrimenti privatio non potest, quin ventriculi vires minuat et debilitet. Quid igitur, si ad privationem huius irritationis ventriculi naturalis et necessariae, aliae etiam et positivae, nocendi vires accedant, quales languidum istum potum assidue porrectum et medicamina iudicamus, maior etiam virium collapsus sequatur necesse est.

In sectionis caesareae cura ista et similia accidi videmus. Posteaquam mulier praeparationis gratia cibo longe

abstinuit, operatione peracta omnes qui adsunt nihil aliud student, quam ut quidquid obnoxium a muliere miseranda scilicet et afflicta arceant, cibum maxime, quum nefas habeatur, puerperae eique graviter vulnerata alium cibum praebere, quam infusum aliquod odiosum et reapse summum fastidium creans vel potum miserum lactis cum aqua, non aliud irritamentum esse potest, quam mixtura aliqua ex thesauro medicaminum, vomitus potione Riveri sedatur, aegrota diligenter monetur quamque libidinem cibi supprimere, quum primis diebus perniciosissimum sit, vesci alique re etc. etc.

Tali curae assentire non possumus, quae etiam experientia damnatur. Certe quidem hunc nostrum casum ad hanc experientiam facere arbitramur; namque, vomitus ut supra narravimus, et vomituritio non nisi vacuo ventriculo eveniebat, quum vero ventriculus paullulo panis ad suam naturam redacta esset, tamdiu aegrota quieta erat, quamdiu ventriculus digerebat; potio deinde repetita et medicamenta in vacuum ventriculum immissa, vomitum statim revocabant.

VITA.

Ego Albertus Weber natus sum in Daun in Eiflia sita, anno MDCCCXXIII. parentibus Iohanne Petro Weber, Doctore med. nec non physico et Anna Maria e gente Hoelzer, quos vivos adhuc veneror. Fidei addictus sum catholicae. Primis literarum elementis in schola, quae in loco natali est, instructus Gymnasium Trevirense frequentavi per annos quinque et dimidium; testimonio maturitatis a gymnasio Coloniensi instructus auctumno anni MDCCCXLIV. in civium numerum academicorum receptus sum Rectore t. t. Magnifico Cl. Plücker; in album gratiosi medicorum ordine inscriptus sum a Cl. Naumann, t. t. decano spectatissimo. Per annos duos hac in alma universitate versatus, me contuli Wirceburgum, ubi per annum et dimidium moratus sum. Tum Bonnam reversus chirurgi officiis functus sum militaris, semestre vero postremum rei medicae studiis consumptum est.

Professores quorum per totum hoc tempus interfui et lectionibus et exercitationibus practicis, hi sunt: Bonnae: Viri Cl. Cl. Mayer, Weber, Harless, Naumann, Nasse, Wutzer, Kilian, E. Bischoff, Plücker, van Calker, Goldfuss, G. Noeggerath, Doct. doctiss. Schaaffhausen, Hoppe. Wirceburgi: Cl. Cl. Textor, de Marcus, Kiwisch ab Rotterau, Rinecker, Münz, Mohr.

Quibus viris omnibus summopere de me meritis pio gratoque animo gratias habeo semperque habebo.

THESES.

1) *Methodus antiphlogistica in sectionis caesareae cura reiicienda.*
2) *Versio infantis in pedes in pelve angusta cautissime instituenda.*
3) *Arteriotomia nunquam adhibenda.*
4) *Cuprum sulphuricum in angina membranacea non remedium specificum.*
5) *Cura symptomatica medico licet.*
6) *Trepanatio cranii, ad curam prophylacticam instituta, est vituperanda.*